

10. Уманское слово (Умань). 1918. 31 серпня.
11. Уманское слово (Умань). 1918. 12 червня.
12. Уманское слово (Умань). 1918. 20 липня.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-120-6-3>

**МІСЦЕВА ПРЕСА 30-Х РОКІВ ХХ СТ. ПРО БОРТЬБУ
ІЗ «ШКІДНИКАМИ» ТА «САБОТАЖНИКАМИ»
(ЗА МАТЕРІАЛАМИ ФОНДІВ НІЕЗ «ПЕРЕЯСЛАВ»)**

Кухарєва Н. М.

*завідувач науково-дослідного відділу
«Музей Заповіту Т. Г. Шевченка»*

*Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав»
м. Переяслав, Київська обл., Україна*

Репресії в Україні є однією з найстрашніших сторінок у історії нашого народу. З другої половини 20-х років комуністична партія монополізує, зосереджує в своїх руках усю владу в країні, перетворюючись в державну партію.

З цього часу сталінський тоталітарний режим став звинувачувати в своїх прорахунках, труднощах і недоліках «ворогів народу», «агентів імперіалізму», жорстоко розправляючись з ними за надуманими обвинуваченнями.

Особливу активність «підсистема страху» розгорнула в Україні наприкінці 20-х та в 30-ті роки. Одним з перших кроків до масового терору стала кампанія боротьби із «шкідниками» та «саботажниками», що розпочалася в умовах непу.

«Звинувачення» і «викриття» наростали як снігова лавина. В місцевій пресі розгорнулася кампанія боротьби із «шкідниками» та «саботажниками». В газеті «Колективіст Переяславщини» від 24.06.1932 р. в статті «Шкідників колгоспного збіжжя покарано» читаємо: «Слюсар Г. Ф. з с. Дем'янець, куркульку, що систематично крапа колоски на колгоспних ланах, суд засудив на два роки та позбавив її в правах на три роки. Такі вибрики клясового ворога, що намагався пошкодити колгоспному господарству, проявив і Плискач Я. В. – підкуркульник, що завжди симулював, ніколи не виходив на роботу. Він систематично з сім'єю крапа колоски на колгоспних ланах. У нього знайдено 3 мішки колосків. Він не припинив свої злочинні дії

після зауважень бригадира. За цю справу суд засудив Плискача позбавлення волі на три роки. Клясовий ворог буде намагатися красти збіжжя під час обмолоту. Треба застерегти всіх, що пролетарський суд злодіїв соціалістичного врожаю буде суворо карати» [2].

Під заголовком «Зрікаються» читаємо вражаючі людську уяву зречення дітей від батьків-куркулів: «Я, гром. с. Дівичок Хобта Ілько Лучик зрікаюсь батьків-куркулів Хобти Л. І. та Хобти Х. Т. і назавжди розриваю з ними стосунки», «Ми, гром. х. Могильного Помокельської сільради Ступаки Михайло Ів., Вірка Ів. Та Тихон Ів. зрікаємося батьків-куркулів Ступака І. Т. та М. Г. і назавжди пориваємо з ними різні стосунки» [1].

У газеті «Колективіст Переяславщини» за 1938 рік в статті «Шкідницьку зграю викрито» читаємо: «У дівичківському колгоспі ім. Воровського довгий час орудувала націоналістично-куркульська банда, яка пролізла на керівні посади в колгоспі й безкарно проводила свою підлу шкідницьку роботу, спрямовану на підрив кормової бази і розвиток колгоспного тваринництва, на розвал колгоспу.

Хто ж вони, ці мерзенні шкідники і бандити?

Замісником голови колгоспу був Карман Олексій, який судився за абортівання колгоспних конематок, його сестра була жінкою бандита, головою колгоспної ревізійної комісії працював Ставицький Ничипір – брат білогвардійця, комірником – Кучер Володимир, брат білогвардійця і син гетьманського старшини, неодноразово був під судом, головою колгоспної каси взаємодопомоги був Мацьовка Андрій – куркуль, весь час займався антирадянською агітацією, знушався з колгоспників.

Ці покидьки і шкідники творили свої брудні шкідницькі справи в колгоспі, розвалювали колгоспне господарство.

Тільки у 1937 р. в колгоспі загинуло 2670 цнт. сіна, 2125 цнт. соломи, згнило 40 цнт. хліба та 4770 цнт. зірілося і має прілий запах.

Знахабнілі вороги приклали свою шкідницьку руку і на ділянці колгоспного тваринництва. Внаслідок ворожої роботи цих шкідників з 336 корів колгоспної ферми та колгоспників 60% ялівок.

Щоб зірвати розвиток колгоспного тваринництва, вороги свідомо зменшували кількість плідників. На таку велику кількість худоби в колгоспі є всього 2 плідники проти 7. Грошові кредити, відпущені державою для закупки плідника вороги не використали, приховали від загальних зборів колгоспників.

Всі ці брудні шкідницькі дії творилися на очах голови сільради Івахно.

Загубивши класову пильність, вона міцно злигалася з ворогами, допомагала їм провадити свою шкідницьку роботу. З «благословення» переродженки Івахно на посаду комірника колгоспу було протягнуто сина гетьманського старшини, брата білогвардійця Кучера Володимира. Почуваючи підтримку з боку Івахно, Кучер спокійно провадив свої шкідницькі дії. Сире зерно він навмисне змішав із сухим, що викликало зігрівання хліба. Івахно все це бачила, але мовчала, потурала класовим ворогам. Переродженку Івахно виключено з кандидатів партії та знято з роботи.

Незабаром вся ця шкідницька банда стане перед пролетарським судом.

Колгоспники вимагають негайно судити шкідників і бандитів, доценту, наголову розгромити підлих ворогів народу» [4].

У статті «Вороже кубло» подана така інформація: «Вороги народу, що засіли в пристрімському колгоспі ім. Менжинського, багато нашкодили колгоспному господарюванню. Особливо вони нашкодили на ділянці тваринництва. Більше року тут завідувачем свиноферми перебував ворог Іващенко Нестор, в минулому тюремний наглядач. Перебуваючи в колгоспі, судився за розбазарювання колгоспної власності.

Орудуючи на свинофермі, шкідники масово нищили поголів'я свиней, спокійно списуючи на один акт по 70 загиблих тварин. Тільки в цьому році в колгоспі загинуло 106 голів свиней.

План розвитку колгоспного тваринництва по шкідницькому зірвано.

42 свиноматки повинні були давати за рік 676 поросят приплоду. А дали тільки 408, з яких 85 штук загинуло. Свиноферма в загрозовому стані, приміщення до зимівлі не підготовлені.

Не минули шкідники і молочнотоварну ферму. Завідувач ферми Волошин сліпо спостерігав факти шкідницької роботи, потурав ворогам.

Ось характерний факт шкідницької роботи ворогів. Участковий ветлікар Савчинський під час обрізання плідникові ратиць пошкодив на ногах нерви, від чого плідника паралізувало. Щоб приховати сліди шкідницької роботи Савчинського районний ветлікар Ковалевський розпорядився забити плідника. Це явно шкідницьке розпорядження було ретельно виконане. Другий плідник виломив ногу, але це не минуло безкарно. Понад 50% корів МТФ й колгоспників заражені вагінітом, з яких значна частина втратили здатність до запліднення. Про це добре знав Ковалевський, але нічого не робив, щоб застерегти від поширення хвороби.

Класові вороги все робили, щоб знищити тягло, вивести його з ладу і тим самим підірвати міць колгоспу. Тільки протягом цього року в колгоспі загинуло 22 робочих коней. Через шкідницький догляд з 137 коней понад 50% вийшло з ладу.

Шкідники безкарно нищили поголів'я коней, калічили їх на очах у правління колгоспу, не зустрічаючи рішучої відсічі. Так, Гордієнко Харитон збив коня до того, що він через кілька днів загинув. Куркульські синки Ігнатенко Й. та Іващенко П. віддали напризволяще конематку «Стрілу» Антону Гапоненкові, який її обгодував і вона загинула.

В правлінні колгоспу ще й на сьогодні орудує куркульський запроданець, аферист Хмельницький Яків. Він декілька раз судився за розбазарювання колгоспної власності. Відбуваючи ув'язнення, цей виродок через «своїх людей» пробрався в члени правління та на посаду касира і секретаря колгоспу. Це він разом з головою сільради, комсомольцем Щавою Юхимом замаринував ухвалу загальних зборів колгоспників про передачу до судово-слідчих органів справи про шкідницькі дії Гапоненка й Гордієнка, дав можливість їм і далі безкарно діяти на підрив моці колгоспу.

Головою ревізійної комісії працює син куркуля Ігнатенко Сергій, який намагався згноїти 500 цнт. ячменю, виступав проти боротьби з кліщем, приховував ворожі дії в роботі колгоспу. Членом ревізійної комісії тут білий офіцер Іващенко К.

Комсомольська організація на чолі з секретарем Дигало Федорою не забезпечила комсомольського проводу в роботі колгоспу, втратила класову пильність, стала на шлях примиренства до ворогів колгоспу.

Тільки цим пояснюється те, що класові вороги змогли безкарно творити свою підлу роботу, не були викриті перед колгоспними масами» [3].

Сталін намагався ідеологічно виправдати масовий терор, висунувши тезу про загострення «класової боротьби» в ході «соціалістичного будівництва». Людей знищували за наказом з центру сотнями тисяч. Суспільство все глибше опускалось у прірву страху, відчаю, моральної деградації. Повсюдно проводилися масові мітинги, організатори яких вимагали ораторів засудження викритих «ворогів народу», схвалення смертних вироків. Заохочувалися доноси, наклепи. Жертвами репресій стали партійні й державні діячі, старі революціонери, вчені, маршали, наркоми, діячі літератури та мистецтва, учителі та викладачі вузів, лікарі, інженерно-технічні працівники, дореволюційна інтелігенція, робітники й селяни.

Література:

1. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарні книги фондової групи «Рукописні документи» («Р»). Стаття «Зрікаються». Колективіст Переяславщини. 1932. КВ-222100/Р-5582.
2. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарні книги фондової групи «Рукописні документи» («Р»). Стаття «Шкідників колгоспного збіжжя покарано». Колективіст Переяславщини. 1932. КВ-222101/Р-5583.
3. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарні книги фондової групи «Рукописні документи» («Р»). Стаття «Вороже кубло». Колективіст Переяславщини. 1938. КВ-222102/Р-5584;
4. Фонди Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав». Інвентарні книги фондової групи «Рукописні документи» («Р»). Стаття «Шкідницьку зграю викрито». Колективіст Переяславщини. 1938. КВ-222103/Р-5585.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-120-6-4>

**PERSONALITIES IN THE HISTORY OF PRIVATE CHARITY
IN UKRAINE: GALSHKA OSTROZKA**

Motuz V. K.

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor at the Department of Archeology
and Special Branches of Historical Science
Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy
Cherkasy, Ukraine*

Private charity as a social phenomenon is considered one of the ancient traditions, which are based on deep socio-cultural and spiritual and moral values [4, p. 160]. Having begun its existence in pre-Christian times, she is begins to spread in the Ukrainian lands after the religious reform of 988–989. During the early Middle Ages and subsequent periods of Ukrainian history, it was the norm for deeply religious people to pay considerable attention to a noble cause – to help the poor, sick and needy, to finance the construction of churches, monasteries, hospitals, educational institutions, shelters, libraries, printing houses, etc. [2, pp. 38–39].